

År 1856 inrättades Hudiksvalls telegrafstation. Det första telegrammet avsändes samma år till Kung Oscar I. Den första telefonstationen inrymdes på vinden i kapten J.E Arndts fastighet vid rådhusplanaden. 1882 kopplades det första telefonsamtalet mellan Stadshotellet och dess sommarrestaurang Kullen. Samma år bildades Hudiksvalls telefonförening. 1884 var det 50 abonnenter i telefonföreningen. 1893 inrättades telefonledning till Söderhamn. Samtidigt fanns det teleonledningar till Sundsvall och Stockholm troligen via Söderhamn. 1895 övertar telegrafverket Hudiksvalls telefonförenings lokalnät. 1901 var telefonernas antal inom Hudiksvalls centralstationsområde 484. Samma år inrättades en ny telefonledning Stockholm- Söderhamn. Denna ledning förbindes i Söderhamn med ledningen 1B och användes för korrespondensen mellan Stockholm och Hudiksvall med utgreningsstation i Iggesund, Ljusdal och Sveg. 1932 får Hudiksvall nummerbyrå. Den 27 maj 1961 automatiseras Hudiksvalls taxeområde.

1926 flyttades telegraf- och telefonstationen till telehuset vid Storgatan-Käppuddsgatan. Samtidigt bytte man telefonsystem till det s.k CB-systemet, vilket innebar att ström matades ut på telefonledningarna från ett batteri centralt beläget på telefonstationen. Vid anrop av telefonist behövde man bara lyfta på luren. Tidigare hade man fått dragit runt en vev på telefonapparaten för att åstadkomma anrop hos telefonist och för att få talström hade man ett torrbatteri i en liten trälåda någonstans i närheten av telefonen. Detta senare system fanns för övrigt kvar i Bergsjö- och Hasselaområdet ända till 1965, då även detta område såsom det sista inom Hudiksvalls centralstationsområde blev automatiserat och abonnenterna fick telefonapparater med fingerskiva. Många telefonister blev genom detta arbetslösa. Telegrafkommissarien och sedermera telekommissarien var chef vid stationen. Namnändringen kom till stånd genom 1953 års ändring från telegrafverket till televerket. Centralstationen med telekommissarien i spetsen hade ansvaret för telegraf- och telefontrafik samt abonnemangsrörelsen(försäljning, uppbörd, katalog).

Den 1 mars 1966 uppgick stationen i VI:e distriktet. 1966-12-01 överfördes stationen till Sundsvalls centralstationsområde. Genom bildande av Sundsvalls teleområde 1967-04-01 överfördes verksamheten dit.

Sökingångar

Diaries över inkomna skrivelser
Arkivförteckning

Handlingar kopplade till verksamheten

Skrivelser finns bevarade från tillkomsten av stationen 1856. Så också diaries till dessa. Växlestationskontrakt finns bevarade och dessa kan ge en bra inblick vilka personer som arbetade vid stationen och även inspektionsrapporter. Tillsammans kan dessa handlingar visa hur verksamheten bedrevs vid en växlestationen. Bland personalhandlingarna finns även liggare över personalen bevarade från början av 1900-talet. Ansökningshandlingar till tjänster finns även i viss mån från mitten av 1920-talet. Beträffande personalkort, så kan dessa ligga inom distriktsbyrån för både V:e- som VI:e distriktet, beroende på när anställningen upphörde.

Sekretess

Se respektive serie.

Kort historik över telefonens utveckling i Hudiksvall.

Ur Sven Bruns Hudiksvalls historia del II, som utkom 1944, kan vi läsa följande:

Under sommaren 1882 bildades en telefonförening här i staden. För att väcka intresse för medlemskap i denna förening uppsattes en telefonledning mellan stadshotellet och utvärdshuset "Fredens kulle", hvarvid, som det står i Hudiksvallsposten, "man hade tillfälle att på källarmästare Widerbergs kontor här i staden höra bl.a. violsolo, utfördt på Kullen." Sedan ett 40-tal medlemmar antecknat sig, konstituerades telefonföreningen och på hösten samma år kunde telefonerandet börja här i Hudiksvall.

Att man var rätt tidigt ute med telefonerandet här i Hudiksvall kan man förstå, då det i den telehistorik, som utgavs 1953, när telegrafverket fyllde 100 år, uppges att den första centrala telefonstationen i Stockholm togs i bruk år 1880. Den drevs också liksom här hos oss i privat regi.

Den första telefonstationen i Hudiksvall kom att inrymmas på vinden i kapten J.E. Arndts fastighet, det nuvarande bokhandelshuset vid Rådhus-esplanaden.^{x)} Denna första telefonstation övertogs av telegrafverket 1895 och 1905, då det hus, som vi idag kallar för sparbankshuset vid Hamngatan stod färdigt, flyttades telefonstationen dit.

Dit flyttades också telegrafstationen från huset på Östra Storgatan 43. Huset ifråga revs i slutet på 1950-talet och på platsen blev ett nytt hus påbörjat så pass mycket, att grunden blev grävd. Den sålunda efterlämnade gropen gick ända fram till början av 1980-talet under benämningen Hanssons gropen. Det var i detta hus telegrafstationen hade funnits sedan 1856, då telegraflinjen detta år utsträcktes från Gävle till Hudiksvall. Det första telegrammet avsändes för övrigt den 20 september detta år till Konung Oscar I och det tolkade stadsbornas tack för det intresse konungen visat telegrafanläggningen.

För att återgå till telefonen så flyttades telefonstationen och även telegrafstationen på nytt från sparbankshuset till nuvarande telehuset vid Storgatan-Käppuddsgatan år 1926. Man passade också samtidigt på att byta telefonsystem till det s.k. C B-systemet, vilket innebar att ström matades ut på telefonledningarna från ett batteri centralt beläget på telefonstationen. Vid anrop av telefonist behövde man bara lyfta på luren. Tidigare hade man fått dra runt en vev på telefonapparaten för att åstadkomma anrop hos telefonist och för att få talström hade man ett torrbatteri i en liten trälåda någonstans i närheten av telefonen.

Detta senare system fanns för övrigt kvar i Bergsjö- och Hasselaområdet ända till 1965, då även detta område såsom det sista inom Hudiksvalls centralstationsområde blev automatiserat och abonnenterna fick telefonapparater med fingerskiva.

x) Vissa uppgifter tyder på att den första privata telefonstationen kan ha legat i ett intilliggande hus i samma kvarter.

Dessförinnan, närmare bestämt 1961, hade en ny automatiserad telefonstation blivit invigd i Hudiksvall. Många telefonister blev då arbetslösa, men några blev kvar till år 1969, då även all rikstrafik blev automatiserad.

1972 fick vi den första automatiska utlandstrafiken till ett flertal länder i Norden och Västeuropa.

1987 har också vår nuvarande telefonstation här i Hudiksvall med automatik av elektromekanisk modell tjänat ut. Den skall då ersättas av en station med elektronisk utrustning, det s.k. AXE-systemet.

Vad elektroniken anbelangar, så har den redan slagit igenom ordentligt, när det gäller abonnentväxlar. Bland dom stora växlarna i denna nya teknik inom vårt område kan nämnas dem hos Hudiksvalls kommun och Iggesunds Bruk.

Hudiksvall i december 1982. Arne Sandström Teletekniker, född 1924, anställd vid televerket i Hudiksvall 1946.

Viktiga årtal och händelser sammanställda t.o.m. år 1965 av f.d. telegrafexpeditören Greta Rodenstam f. 1895. Senare tillägg av Arne Sandström.

1882. Kopplades det första telefonsamtalet mellan stadshotellet och dess sommarrestaurang Kullen.
1883. Den 31 augusti telefonförbindelse Hudiksvall - Arnö sågverk.
1884. I april är det 50 abonnenter i Hudiksvalls telefonförening.
1893. Telefonledning till Söderhamn. Enligt skrivelser fanns samtidigt telefonledningar till Sundsvall och Stockholm (troligen via Söderhamn).
1895. Den 1 januari övertar Televerket Hudiksvalls Telefonförenings lokalnät.
1895. Den första telefonisteleven Agda M.E. Löfgren (sedermera fru Lundqvist) anställs.
1901. Den 1 januari är telefonernas antal i
Hudiksvall	289
Enånger	28
Njutånger	13
Forsa (Näsviken)	30
Bergsjö	51
Delsbo	36
Friggesund (Bjuråker)	21
Högtomt	10
Angebo	6
- I Hudiksvalls centralstationsområde sammanlagt 484.
1901. Ny telefonledning Stockholm - Söderhamn. Denna ledning förbindes i Söderhamn med ledningen 1B och användes för korrespondensen mellan Stockholm och Hudiksvall med utgreningsstation i Iggesund, Ljusdal och Sveg.
1913. Från den 1 januari obligatoriskt nummeranrop.
1932. Hudiksvall får nummerbyrå.
1935. Den 1 november är den första överdragsstationen (förstärkarstationen för långväga rikssamtal) klar.

1950. Halvautomatisk telefontrafik Hudiksvall - Gävle.
1955. Hudiksvall får telefonväckning.
1961. Den 27 maj automatiseras Hudiksvalls taxeområde. Automatiserat till Bollnäs, Ljusdal och Söderhamn.
Hudiksvall får samtidigt SOS-central för samhällets olycksfalls- och säkerhetstjänst.
1964. Den 18 mars automatiserat till bl.a. Stockholm och Sundsvall.
1964. Delsbo taxeområde automatiseras från den 28 maj.
1965. Den 20 maj automatiseras Bergsjö taxeområde. Hudiksvalls centralstationsområde är då helautomatiserat. Partiell automattrafik till bl.a. Göteborg, Norrköping, Örebro, Jönköping, Malmö.
1965. Den 1 juni automatiserat till bl.a. Gävle.
1969. De sista telefonisterna i Hudiksvall får sluta sin tjänst.
1972. Helautomatisk rikstrafik till ett flertal länder i Norden och Västeuropa.
1977. Den 3 maj försvinner telegrafstationen för alltid i Hudiksvall.
- 1987? Ny elektronisk centralstation i det s.k. AXE-systemet.

TELESTATIONEN

Juni 1964 Telegraf- kassa- och försäljningsavdelningarna flyttar till bottenvåningen. (i Postens f.d. lokaler som renoverats för ca 1/2 million)

1 april 1967 Telekommissariatjänsten indrages. (Siste telekommissarie Bertil Ohlberger). I nya teleområdesorganisationen, där Hudiksvall tillhör Sundsvalls Teleområde med Teledirektören som chef Folke Freij ^{förs}stås teleexpeditionerna av en föreståndare. Första teleexpeditionsföreståndaren i Hudiksvall är Brit Hellquist.

1 okt. 1969 Manuella telefonstationen indrages. Nummerbyrån med 5 tjänstgörande (inklusive vf Lysell) flyttar ner till telegrafavdelningens lokaler.

Bilaga nr 2 till Tk Hd skriv.
15.3.65 ang. utställningen
Telefonparaden.

Större händelser berörande telegraf och telefon i Hudiksvall

- 20.09.1856: Öppnade telegrafstation i Hudiksvall och dess första telegrafkommissarie var M. Roland.
- 31.08.83: Inrättades den första telefonledningen mellan Hudiksvall och Arnö sågverk.
- 09.04.84: Hade antalet telefonabonnenter i Hudiksvalls Telefonförening vuxit till 50.
- 12.11.93: Fick Telegrafverkets telefonstation i Hudiksvall telefonledning med:
Stockholm, Sundsvall och Söderhamn.
- 01.01.95 Övertog Telegrafverket Hudiksvalls telefonförening lokalnät.
- 12.02.95 Anställde Telegrafverket den första telefonist-eleven, som var Agda M.E. Löfgren, sedermera gift Lundqvist.
- 08.11.1900: Infördes elektrisk belysning på telegraf och telefonstationerna (*Skilda lokaler*)
- 01.01.01: Antalet telefonapparater var:
Hudiksvall	289
Enånger	28
Njutånger	13
Forsa	
(Näsvisken)	30
Bergsjö	51
Delsbo	36
Friggesund	
(Bjuråker)	21
Högtomt	10
Ångebo	6
- 01.01.04: Telefonavgifterna skola härnäst inbetalas av allmänheten direkt och ej genom inkasserare.
- 01.01.05: Kontraktet med Hudiksvalls telefonförening utlöpt den 31.12.04, varvid bestämdes att:
Gamla abonnenter tala fritt som förut.
Nya abonnenter tala fritt endast till abonnenter inom Ljusdalsområdet.

TELESTATIONEN

- 09: Flyttade telegrafstation (fr. storg. 43) och telefonst. (från Rådhusg.) till gemensamma lokaler storg. 1
- 01.01.13: Infördes nummeranrop i Hudiksvall.
- 01.10.26: Erhölls ny lokal i Postverkets hus, där ny Centralbatteristation togs i bruk.
- 01.01.31: Frikretsen för Hudiksvall utsträcktes till 1,5 km.
- 01.07.32: Infördes nummerbyrå i Hudiksvall.
- 01.11.35: Öppnades i Hudiksvall första överdragsstationen - förstärkarstation för långväga rikssamtal.
- 01.06.50: Inrättades den första halvautomatiska telefontrafiken på vian Hudiksvall till Gävle.
- 01.03.55: Infördes väckning mot avgift på telefonstationen.
- 27.05.61: Infördes SOS-central för samhällets olycksfalls och säkerhetstjänst.
- 27.05.61: Hudiksvalls taxområde automatiserades, samtidigt erhölls automatisk telefontrafik till Bollnäs, Ljusdal och Söderhamn.
- 18.3.64 : Automatisk telefontrafik till bl.a. Stockholm och Sundsvall infördes.
- 28.05.64: Delsbo taxområde automatiserades.
- 20.05.65: Kommer Bergsjö taxområde att automatiseras d.v.s. Hudiksvalls centralstationsområde blir helautomatiserat.
- Juni 65 : Kommer automatisk telefontrafik att införas till bl.a. Gävle.

En smula telehistoria från Hudiksvalls horisont

I anslutning till den utställning, som Televerket i dagarna anordnar i Sundsvalla-bankens lokaler i Hudiksvall, kan måhända några teledata från Hudiksvalls horisont vara av intresse.

Telegrafverket firade den 1 november 1953 sitt 100-årsjubileum i huvudstaden liksom i Hudiksvall och på andra teleorter i vårt land. Från den dagen talar vi om "Televerket", den nya namnformen.

Redan tre år efter Telegrafverkets tillkomst inkopplades Hudiksvall på telegrafnätet. Den 20 september 1856 avgick det första telegrammet från Hudiksvalls telegrafstation - telegrammet var adresserat till Konungen. Lokalen var då förlagd till tullförvaltaregården, som man tillbyggt med en andra våning för ändamålet. Det gäller nuvarande tomten Storgatan 43, där fastigheten i fråga revs för några år sedan, ehuru området alltfört står obebyggt ("Hansonska gropen"). Vid rivningen fann man i trossbotten en hopvikt papperslapp, ditlagd 1918 vid omläggning av golvet. Bland andra upplysningar på papperet finner vi följande: "Hade i 49 år använts till telegraflökaler. Detta stämmer precis med från annat håll bestyrkta uppgifter. Telegrafstationen inflyttade år 1905 i Hudiksvalls stads sparbanks nyuppförda fastighet och hade adressen Hamngatan 1, 1 tr. (nuvarande stadsingenjörskontoret).

Teleutställningen 1965 berättar emellertid icke om Televerket i dess helhet. Den utelämnar helt telegrafavdelningen och behandlar endast telefonväsendet, varför det nu är dags att berätta om telefonens intåg i vår stad.

Under sommaren 1882 bildades i Hudiksvall en privat telefonförening. För att väcka intresse för medlemskap i denna förening uppsattes en telefonledning mellan Stadshotellet och utvårdshuset "Fredens kulle", den vackra 1700-tals herrgården, som nedbrann hösten 1956. Man kunde på källarmästare Alfred Widerbergs kontor på Stadshotellet via telefonledningen höra

bl. a. ^{vidlin-} ~~Stolsolo~~, utfört på Fredens kulle. Widerberg hade samma 1882, övertagit rörelsen på Stadshotellet.

Sedan ett 40-tal medlemmar antecknat sig, konstituerades telefonföreningen, och hösten 1882 kunde telefonerandet börja i Hudiksvall. Den första telefonisten vid den privata telefonstationen i Hudiksvall var fru Mathilda Löfgren. Hennes make var målare och blev den förste reparatören vid den första telefonstationen. (Dottern Agda Löfgren, sedermera maka till konsmeden Carl Lundquist, antogs 12 februari 1895 som Telegrafverkets första telefonistelev i Hudiksvall.)

Den 31 augusti 1883 upprättades en telefonförbindelse mellan Hudiksvall och Arnö sågverk, beläget vid infartsporten till dagars väldiga naturreservat ~~Hornslandet~~ och fritidsområde Hornslandet i Hudiksvalls yttersta skärgård. Sågverket i fråga nedbrann i storbranden på Hornslandet 1888.

Den 1 januari 1895 övertogs den privatägda telefonstationen av Kongl. Telegrafverket med lokaler i kapten J.E.Arndts fasthet, 2 trappor upp (på vinden). Det gäller nuvarande bokhandels huset, Storgatan 39 - Rådhusgatan 4. Chef från sammanslagning för såväl telefonstationen (i nämnda fastighet) som för telegrafstationen (Storgatan 43) var telegrafkommissarie A.P.Eriks för övrigt en skicklig xylograf (trägravör). Det är han som efter äldre förlagor utfört de båda kända hudiksvallsbilderna av resp. 1700-talsrådhuset och hamnen med loket "Forsa" i förgrunden (stocken till hamnbilden finns numera utställd i Hudiksvallrummet på museet, en gåva dit av A.P.Eriksons son, fil. dr Bertil Halden, Mörby, Åtostsund).

Enligt ovan inflyttade telegrafstationen år 1905 i Sparbankshuset men inte bara telegrafstationen utan samtidigt också telefonstationen - telegrafverkets båda stationer kom alltså äntligen under ett och samma tak. Chef vid överflyttningen var o. nämnde Erikson, som gick bort 1911 och fick sin grav på Nya krogården i Hudiksvall.

År 1926 lämnade Telegrafverket Sparbankshuset och inflyttade i det nyuppförda posthuset Storgatan 33 - Käppuddsgatan 3, som helt övertagits av Televerket och ombyggts under de senare åren i Hudiksvall i mars 1965.

Greta Rodenstam.